

Lei-Document 59

10 APRIL 2017

BIJPRATEN COMMISSIE ONDERWIJS (TWEEDE KAMER) – 6 APRIL 2017

OVER DE ASSOCIATE DEGREE EN DE INVOERING ALS OPLEIDING

EEN AANTAL KANTTEKENINGEN BIJ HETGEEN AAN DE ORDE KWAM...

Inleiding

Mogelijk heeft u het gemist maar op 6 april was er een korte sessie in het gebouw van de Tweede Kamer te Den Haag over de invoering van de Associate degree als opleiding, van de vaste Kamercommissie voor OCW, met ambtenaren van de directie HO&S – waaronder Maarten Derksen als eerste aanspreekpunt voor de Ad. Formeel ging het om een technische briefing. Het opmerkelijke was echter dat de verdere invoering van de Ad nu ineens is 'gekoppeld' aan de afspraken om ook de private hogescholen (rechtspersonen voor het hoger onderwijs) hun aantallen afgestudeerden bekend te laten maken via het diplomaregister, alsmede aan het instellen van een adviescommissie als het gaat om 'het door een instelling niet nakomen van de verplichting het maatschappelijk verantwoordelijkheidsbesef van studenten te bevorderen'. Beide zaken hebben maar zijdelings met de Ad te maken, al is het straks wel handig om in het kader van de macrodoelmatigheid te weten hoeveel studenten bij een Ad van een private hogeschool staan ingeschreven en aldaar het Ad-diploma behalen.

In deze korte nieuwsbrief gaan we in op een aantal zaken die tijdens de sessie aan de orde kwamen. U kunt via internet ook zelf meekijken en zien wat er te berde werd gebracht. Ga dan naar: <https://debatgemist.tweedekamer.nl/debatten/associate-degree>.

Overigens hadden bepaalde zaken die in het Ad-wetsvoorstel staan en naar onze mening sowieso aangepast moeten worden, in deze 'wijziging van de WHW' kunnen worden meegenomen. Maar die gelegenheid is niet aangegrepen.

Algemeen

Aangezien het ging om een technische sessie, om een aantal zaken nog eens kort op een rijtje te zetten van de verzelfstandiging van de Ad als opleiding in het hbo, vond er geen uitgebreide discussie plaats. Wel konden de leden van de onderwijscommissie vragen stellen aan Maarten Derksen (die deze overigens zeer adequaat afhandelde). Daarbij bleek dat er nog heel veel werk is te doen als het erom gaat om bij politici helder te krijgen wat nu eigenlijk een Ad is, waarom deze in 2006 is ingevoerd, wat de doelgroepen zijn en hoe hogescholen bezig zijn er een eigen gezicht aan te geven.

Veel beelden over de Ad zijn of gebaseerd op hetgeen er in het (eigen) verleden aan onderwijs is aangeboden of zijn terug te voeren op ervaringen binnen de jaren waarin de pilots draaiden – en waarbij iedereen zich nog steeds moet realiseren dat in de periode 2010-2013 geen Ad's konden

worden aangevraagd (en bestaande Ad's eigenlijk een volledige wettelijke basis misten...). Vervolgens kwam al snel daarna de discussie over het neerzetten van een Ad als opleiding naar boven, en zetten veel hogescholen zich al snel 'in de wachtstand'.

Maar dan nog, bepaalde vragen en suggesties van de (huidige) Kamerleden wijzen meer op het kritisch volgen van de verdere invoering dan op het meedenken over hoe de Ad tot een succes kan worden gemaakt. Het nu nog steeds noemen van dat een Ad meer bij het mbo thuishoort en dat wellicht ook mbo-instellingen een dergelijk programma moeten kunnen aanbieden, getuigt niet van voldoende inzicht in de ontstaansgeschiedenis, nationaal en internationaal.

Uiteraard kunnen mbo-instellingen op basis van het bestaan van het NLQF (dat overigens nog steeds geen basis is voor de statistieken bij het CBS) simpelweg in de private context mbo-5 gaan ontwikkelen en aanbieden. Een type als het Hoger Bedrijfsdiploma biedt hiervoor uitstekende kansen. In het kader van de discussies over 'hoe nu levenlang leren en ontwikkelen' moet dit zeker een plek krijgen – en leg het daar als politici dan ook maar gewoon neer...

Hieronder wordt dus een aantal punten uit de discussie besproken, met kanttekeningen van onze kant. We hopen dat de nieuwe leden van de commissie voor OCW er kennis van zullen nemen, om een constructieve bijdrage aan de Ad als opleiding te leveren.

Er was op 6 april uiteraard ook kans om vanuit OCW dergelijke kanttekeningen te plaatsen, maar het was een formele sessie, bedoeld om toelichting op de wetgeving te verstrekken. Dus dat is zeker te begrijpen, maar OCW is straks ook zeker nodig in het streven de Ad beter en scherper op het netvlies van veel belangrijke doelgroepen te krijgen – samen met alle andere partijen die daaraan een bijdrage moeten en kunnen leveren.

Lijstje met zaken

Op een rijtje...

Geen eerste twee jaar van de Bachelor

Er werd door een aantal leden van de commissie aangegeven dat de Ad niet mag worden gezien als de eerste twee jaren van een bacheloropleiding. Men is kennelijk bevreesd dat hogescholen een streep na het tweede jaar zetten en studenten die niet verder gaan of kunnen, met een Ad laten 'uitvallen' – dus dat hogescholen 'een vorm van misbruik' van de Ad zullen maken.

Uiteraard, en zo werd ook geantwoord, is het zo dat de NVAO het programma van de Ad-opleiding als een zelfstandig geheel beoordeelt, en dat er sprake dient te zijn van een aantoonbare relevantie voor de arbeidsmarkt.

Daaraan kan worden toegevoegd dat een Ad een eigen afstudeerfase kent, waarmee de student moet laten zien over de juiste competenties op het vereiste niveau te beschikken.

Propedeuse Ad en Bachelor

Een vraag was of het nog steeds zo kan zijn dat aan elkaar verwante Ad- en Bachelorprogramma's een gemeenschappelijk eerste deel hebben.

Dat is zeker mogelijk, als hogescholen menen dat daarmee recht kan worden gedaan aan de beroepsprofielen van beide opleidingen. Ook kan daarmee worden getracht het voor de student mogelijk te maken om voor zichzelf te bezien wat de beste opleiding is.

Doorstroom van Ad naar Bachelor (1)

Uiteraard kwamen er diverse vragen en opmerkingen over de doorstroom naar de Bacheloropleidingen met een Ad op zak. Het ging er daarbij vooral over of bij een verwante doorstroom iemand kan aanschuiven in het derde leerjaar, terwijl de Ad toch een eigen profiel heeft – en dat voorkomen moet worden dat er als het ware standaard een brugprogramma moet worden gevolgd dan wel dat een extra studiejaar dient te worden gevolgd.

Op zichzelf is dit een zeer belangrijk punt, ook voor de a.s. student (zoals werd opgemerkt dat het aantrekkelijk moet blijven dat via de Ad ook verder kan worden gestudeerd, zonder in allerlei moeilijke constructies te geraken). Maar toch kan worden gesteld dat het op basis van de wijze van

formuleren van de vragen en de opmerkingen duidelijk is dat er aan de kant van de politici een vorm van 'oud-denken' bestaat nl. dat alle studenten binnen een bacheloropleiding allemaal zo ongeveer hetzelfde doen. En dat ze dus van die opleiding DE bachelorgraad behalen.

Het is echter zo dat zo ongeveer elke student binnen de opleiding op een eigen wijze het diploma behaalt, binnen de (breed) geformuleerde eindtermen. Denk aan differentiatie op basis van:

- Afstudeerrichtingen
- Minoren
- Keuzevakken
- Praktijkopdrachten en -projecten
- Invulling stage
- Invulling afstudeeropdracht.

En dan hebben we nog niet eens over voltijd, deeltijd en duaal (en blended learning) als vorm voor het aanbieden van het programma.

Daarnaast zijn er wel cohorten, maar veelal is sprake van een opbouw met de propedeuse en de hoofdfase dan wel niveaus (basis, voortzetting en eind). Dat wil zeggen dat 'instroom in het derde leerjaar' een achterhaald principe is, en beter kan worden vervangen door 'het doen van een programma dat leidt tot de bachelorgraad'.

Doorstroom van Ad naar Bachelor (2)

De Ad-opleidingen omvatten dus niet de eerste twee leerjaren van een verwante bacheloropleiding. Iemand met een Ad kan ergens aan de slag, op niveau 5 van het NLQF, terwijl iemand die met 120 studiepunten van de Bachelor uitstroomt daar zeer weinig te zoeken zal hebben. Vergelijk het maar (een beetje veel) met de student die een baan wil hebben met een hbo-bachelor en daarmee zou moeten concurreren met iemand die de Bachelor bij een universiteit heeft afgerond – de eerstgenoemde zal in veel gevallen aan het langste eind trekken. Het kan dus wel gaan om een vergelijkbaar niveau, maar de invulling van het programma en de oriëntatie op het werkveld zijn anders.

Vervolgens kan ook worden gesteld dat een afgestudeerde Ad'er zich al werkend competenties eigen kan maken die richting niveau 6 gaan (waar zich formeel de Bachelor bevindt). Dat kan door cursussen, trainingen en andere vormen van scholing te volgen – die wellicht ook als kwalificatie op dat niveau 6 van het Nederlandse Raamwerk kunnen worden geplaatst.

Het is duidelijk dat iemand die aldus op een werkplek terecht komt, anders gekwalificeerd is dan iemand die de gehele Bachelor afrondt en dan bij wijze van spreken op dezelfde type functies solliciteert.

Anders gezegd, er zijn - en die zullen er steeds meer komen - functies op hetzelfde niveau binnen een (deel)sector van het werkveld. Maar ze kennen een andere invulling, vormgeving en met verschillende loopbaanperspectieven voor degenen die via de Ad resp. via de Bachelor aldaar terecht zijn gekomen. De arbeidsmarkt reageert dus niet alleen op de achterliggende scholing maar ook op werkervaring en de persoonlijke doorontwikkeling qua competenties.

Dat betekent voor de verdere invoering van de Ad als opleiding en het doorgaan voor een bachelorgraad, dat de afgestudeerde Ad'er in principe een programma van 120 punten (twee jaar dus) kan worden aangeboden, gebaseerd op de doorgroeimogelijkheden voor Ad'ers. Daarmee kunnen de eigenheid van de Ad en de positionering van het programma richting het werkveld nog eens extra worden versterkt.

Het betekent dat de ontvangende bacheloropleiding, als deze dus verwant is in die zin dat men zich richt op dezelfde deelsector, voor Ad'ers een eigen afstudeerrichting kan ontwerpen. Dit past in de hierboven geschetste differentiatie binnen opleidingen. Er wordt 'niets afgedaan' aan de Ad en de Bachelor, alleen maar ingespeeld op de kansen op de arbeidsmarkt die vraagt om een heldere manier van neerzetten van opleidingen en hun niveaus.

Het is duidelijk van groot belang dat er in de toekomst niet meer wordt gesproken over 'de instroom bij een bacheloropleiding na een Ad van 120 punten', maar van 'het aanbieden van een resterend programma dat aansluit op het Ad-programma en leidt tot de graad Bachelor binnen de eindtermen

van de ontvangende opleiding'. Nog anders gezegd: Je kunt na het behalen van de graad Ad een graad Bachelor verwerven – beide keren in een bepaalde context en binnen geaccrediteerde eindtemen.

Doorstroom van Ad naar Bachelor (3)

Een ander punt, maar dan spreken we over ontwikkelingen op de langere termijn, zeker als de Regionale Associate Colleges hun plek in het gehele systeem gaan innemen, is de situatie waarbij de Ad binnen het werkveld een dusdanige zelfstandige plek heeft verworven dat programma's om de graad Bachelor te krijgen ook een eigen opleiding rechtvaardigen. Dat zou inhouden dat er loopbanen en daarbij passende scholingslijnen bestaan op basis waarvan een opleiding een 'vaste' opbouw kent van twee jaar Ad en twee jaar erna voor de Bachelor.

Zeker bij deeltijdse opleidingen die al leunen op dergelijke structuren voor werkende studenten, zal deze 'twee + twee' opbouw haar eigen doelgroepen (gaan) kennen. Ze lenen zich nadrukkelijk voor een vorm van modularisering, aangezien behaalde certificaten zowel op Ad- als Bachelorniveau zijn te verdienen.

Kortom, het is nodig om met de invoering van de Ad als opleiding opnieuw naar de hbo-sector als geheel te kijken. Dat is een uitdaging die hogescholen kunnen en ook moeten aangaan.

MBO-4 en werken + scholen

In de discussie werd ook gesproken over deeltijd en Ad's: Hoe zit het daarmee? Nu, die zijn er al volop, dus de doelgroepen: werkende, omscholers en werkzoekenden, worden daarmee reeds en voldoende bediend.

Maar er werd gesteld dat mbo'ers ook graag aan het werk willen en dan een Ad willen en mogen volgen. Vanuit OCW werd aangegeven dat deeltijdse Ad's zich kunnen richten op deze doelgroep. Naar onze mening moet 'deeltijd' worden vervangen door 'dual', gelet op de vormgeving die past bij deeltijd nl. voor degenen die al kunnen bogen op relevante werkervaring.

Aantrekkelijkheid Ad

Het is dus duidelijk dat Ad's die niets anders zijn dan een bewerking van de eerste twee jaren van een bacheloropleiding, geen enthousiasme bij 'de politiek' kunnen losmaken. De zelfstandigheid van de Ad met hun eigen kansen op werk, hun dynamische invulling en de doelgroepen die hiermee kunnen worden bereikt, moeten speerpunten zijn.

Maar, zo kwam naar voren, het mag zeker niet zo zijn dat straks in het algemeen Ad'ers die een verwante bachelorgraad willen halen, worden geconfronteerd met onnodige omwegen en allerlei brugprogramma's. De studenten die een Ad kiezen, vallen onder hetzelfde regime qua studieleningen, Ov-kaart en dit soort zaken, als degenen die voor de vierjarige bacheloropleidingen opteren. Studenten en hun ouders moeten duidelijk weten dat het een goed alternatief is, ook in financieel opzicht.

Ad + Ad en Bachelor

Het punt van Ad + Ad in plaats van een Bachelor voor wettelijk collegegeld kwam niet aan de orde. Wel werd vanuit OCW aangegeven dat iemand die de Bachelor heeft gehaald, best een Ad mag doen, maar niet bekostigd en niet voor wettelijk collegegeld. Dus er is gekozen voor Ad, Bachelor en Master, na elkaar, voor wettelijk collegegeld.

Overigens telt hierbij een dergelijke behaalde graad in het private circuit niet mee. Iemand die bij een private hogeschool een Ad heeft behaald, mag daarna best weer bij een bekostigde hogeschool een Ad doen, met het wettelijk collegegeld.

Kortom

Het wetsvoorstel voor de Ad staat niet op de lijst met controversieel te verklaren onderwerpen. De huidige Kamer kan er dus mee verder aan de slag gaan.

Dat wil zeggen dat voor allerlei aanvullende plannen, mogelijkheden en zaken die kunnen worden gezien als een verrijking van de kansen die een Ad biedt, bij de volgende regering kan worden aangeklopt – en niet meer zullen worden ingebracht bij dit wetsvoorstel.